

ПРИНЦИП ВІДОКРЕМЛЕНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Проаналізовано підходи вітчизняних та зарубіжних вчених до визначення переліку принципів організації бухгалтерського обліку. Визначено сутність принципу відокремленості підприємства як фундаментальної основи організації бухгалтерського обліку

Постановка проблеми. В умовах реформування бухгалтерського обліку гостро постає проблема невизначеності його методологічних засад та невідповідності законодавчих норм існуючій практиці. Принципи бухгалтерського обліку – це вихідні, базові положення бухгалтерського обліку, котрі слугують базою його теорії та методології, визначаючи усі правила, припущення та методи обліку. Як підкреслює В.Г. Гетьман, “принципи бухгалтерського обліку – це універсальні положення, застосовні для вирішення практичних завдань. Вони носять загальний характер і є основою побудови концепції бухгалтерського обліку” [15, с. 9]. Практичне значення принципів полягає у тому, що вони обумовлюють, слугують основою, керівними початками процесів організації та ведення бухгалтерського обліку, а також формування усіх видів звітності. Суперечності поглядів вітчизняних та зарубіжних учених ускладнюють роботу бухгалтерів-практиків та аудиторів, які при перевірці достовірності фінансової звітності повинні з'ясувати її відповідність регламентованим принципам бухгалтерського обліку. Уточнення переліку принципів бухгалтерського обліку особливо актуалізується у контексті гармонізації обліку та реалізації Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності.

Попри значну кількість досліджень у сфері теорії бухгалтерського обліку, у науковій спільноті досі не існує узгодженості стосовно сутності, кількості принципів бухгалтерського обліку та їх класифікації. Сформулювавши власне визначення принципів бухгалтерського обліку, виходячи з філософсько-економічного змісту цього поняття, ми вважаємо за доцільне проведення аналізу принципів, визначених українським законодавством та запропонованих різними дослідниками, з метою встановлення доцільності їх застосування та відповідності категорії принципів.

Метою дослідження є виявлення сутності відокремленості підприємства як фундаментального принципу організації бухгалтерського обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації бухгалтерського обліку розглядали у своїх працях видатні вітчизняні та зарубіжні науковці Ф.Ф. Бутинець, М. Добія, В.Б. Івашкевич, В.В. Ковальов, М.І. Кутер, Н.М. Малюга, М.С. Пушкар, Я.В. Соколов, В.В. Сопко, А.Н. Сушкевич, О.Д. Шмігель. Перелік принципів організації обліку у своїх дослідженнях формують П.П. Німчинов, Я.В. Соколов, О.П. Войналович, А.П. Дикий, О.М. Петрук, А.В. Рабошук.

Викладення основного матеріалу дослідження. Суперечність у поглядах дослідників стосовно питання узгодження облікової теорії та практики ґрунтується на двох протилежних підходах: 1) практика ведення обліку повинна спиратися виключно на законодавчо регламентовані норми; 2) вітчизняне законодавство надто недосконале, тому кожне підприємство повинно на мікрорівні розробляти правила ведення обліку. Саме останній підхід спонукає науковців формувати власну концепцію¹ бухгалтерського обліку.

Державне регулювання бухгалтерського обліку повинно забезпечити створення єдиних правил організації та ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Основними документами, які регламентують бухгалтерський облік в Україні, є Закон “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, Національні Положення (стандарты) бухгалтерського обліку (П(С)БО), інші нормативно-правові акти (інструкції, положення, вказівки) й методичні рекомендації

Міністерства фінансів та інших органів виконавчої влади. Кожен з цих документів має юридичну силу різного рівня та регламентує різні аспекти обліку.

В Україні не розвинений інститут професійного судження, що є характерною рисою англо-американської моделі, та не поширена практика прийняття управлінських рішень на основі релігійних догм, притаманна країнам ісламської моделі. Історичні обставини формування вітчизняної системи обліку зумовили її тяжіння до жорсткої регламентації, значного впливу держави, тобто ознак континентальної моделі обліку. Однак великим недоліком українського законодавства, яке призначене визначити практику ведення обліку, є його поверховість та непристосованість до економічних реалій сьогодення. Поверховість передусім полягає у необґрунтованому застосуванні термінології, зокрема поняття принципів бухгалтерського обліку, які є основою його теорії та методології.

У ст. 18 П(С)БО № 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” наводиться перелік принципів, з дотриманням яких повинна формуватися фінансова звітність. Робимо логічне припущення, що принципи обліку, відповідно до українського законодавства, стосуються виключно процесу формування звітності як заключного етапу облікового процесу на підприємстві. Більше того, жодного стосунку до складання податкової, статистичної та інших форм звітності дані принципи не мають. Однак у ст. 4 закону “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” знаходимо інше тлумачення: “Бухгалтерський облік та фінансова звітність ґрунтуються на таких основних принципах...” А ст. 3 П(С)БО № 1 визначає принципи бухгалтерського обліку як правила, якими слід керуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності. Розбіжність у визначеннях та ототожнення принципів з правилами слугує підтвердженням відсутності розуміння законодавцями сутності та призначення принципів бухгалтерського обліку.

На нашу думку із загального переліку принципів бухгалтерського обліку доцільно виокремити принципи організації обліку, ведення обліку та складання звітності відповідно до етапів процесу бухгалтерського обліку. Така класифікація збільшить ефективність практичного застосування принципів.

Засновник української бухгалтерської школи проф. П.П. Німчинов до принципів побудови бухгалтерського обліку відносить:

- відображення на бухгалтерських рахунках процесу створення суспільного продукту, його наявності, руху та невикористаного споживання;
- побудова рахунків бухгалтерського обліку відповідно до їх економічного змісту й призначення;
- побудова форм бухгалтерського обліку, звітності й організації облікової роботи [8, с. 3].

Досліджуючи бухгалтерський облік в соціалістичному суспільстві, російський вчений проф. Я.В. Соколов [13] обґрунтував наступні принципи раціональної організації обліку в умовах його механізації (період починаючи з середини 50-х років ХХ ст.): гнучкість, головна ланка (розмежування масових і немасових операцій), інваріативність, інформаційне забезпечення, колація (взаємний контроль), комунікація (можливість передачі інформації), мнемонічність (оптимальне співвідношення пристроїв, які запам'ятовують і друкують), огмантація (обсяг результативної інформації повинен перевищувати обсяг вихідних даних), перманентність (корегування) помилки, що виникли, та піраміда (чим вище рівень управління, тим менше наявної інформації про нижчі рівні).

¹ Концепція (від лат. *conceptio* – розуміння, система) – система поглядів, розуміння явищ, процесів; єдиний визначений замисел. З бухгалтерської точки зору, концепція – це сукупність основних теоретичних принципів ведення обліку та складання звітності.

Принципи організації бухгалтерського обліку на підприємстві широко висвітлювалися у світовій економічній літературі XIX-XX ст. Ключовими принципами, на яких ґрунтувалася організація бухгалтерського обліку в англо-американській моделі обліку були: розподіл праці, локалізація інформації, конкуренція в контролі, діяльність бухгалтерії, методологічна незалежність та психологічний клімат. У французькій літературі середини XX ст. знаходимо принципи, притаманні континентальній моделі:

механізація обліку, економія часу, економія праці, скорочення термінів, безпечність та чіткість.

Розвиток ринкових відносин та зміни умов господарювання викликали необхідність формування нової системи принципів обліку. Серед задекларованих у ст. 4 Закону "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" принципів до принципів організації бухгалтерського обліку слід віднести принципи автономності та послідовності (рис. 1).

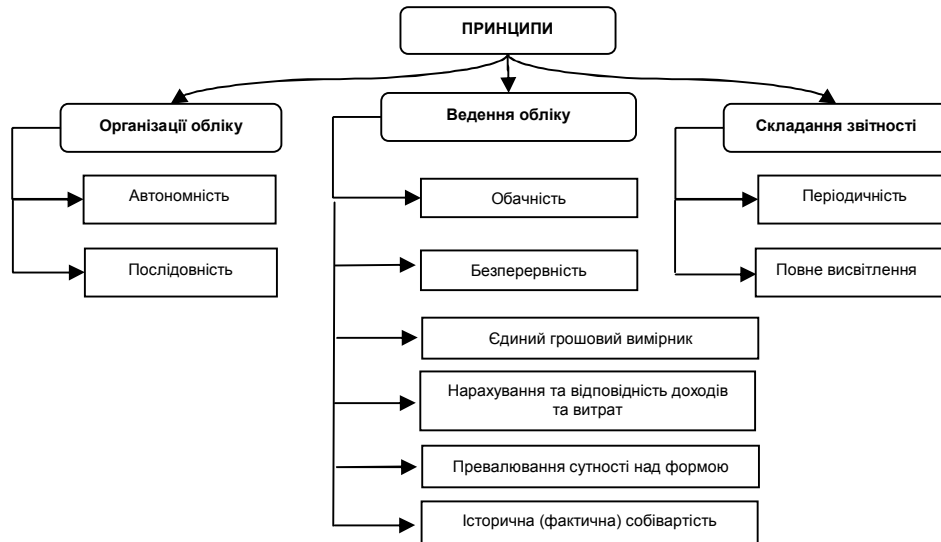

Рис. 1. Класифікація принципів бухгалтерського обліку

Відповідно до принципу автономності кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства. Правильність такого твердження не викликає сумнівів, однак серед науковців існують розбіжності стосовно назви та сутності цього принципу. Зокрема, М.І. Кутер, А.П. Бархатов, М.Т. Білуха, В.Г. Швець, В.Г. Загородній, Ю.А. Бабаєв, І.Є. Глушков, М.Д. Корінько, А.В. Хмелевська та Г.Ф. Шепітко вказують на існування принципу автономності, натомість С.К. Єгорова, К.Я. Денисова, М.Ю. Медведев, Т.О. Терентьева, З.Г. Булатова, М.А. Булатов, В.І. Стражев, В.П. Астахов та В.В. Сопко застосовують назву відокремленість майна. Також в економічній літературі зустрічаємо трактування принципу цілісності підприємства, одиниці обліку (господарської одиниці), самостійності (підприємства).

Окрім того, існують суперечності щодо визначення категоріальної приналежності даного поняття. Так, О.М. Петрук [10, с. 216] відносить автономність до гіпотез бухгалтерського обліку, А.В. Хмелевська [16, с. 27] – до походних (на противагу базовим) принципів; В.П. Астахов [1, с. 14] зауважує про наявність принципу господарської одиниці (майнової відокремленості) як фундаментального принципу бухгалтерського обліку. Кутер М.І. [4, с. 77] майнову відокремленість відносить до принципів-припущень, що формують процедуру ведення бухгалтерського обліку; Т.О. Терентьева [14, с. 58] – до структурних принципів, а Д.В. Луговської [6, с. 22] вважає, що поняття майнової відокремленості можна віднести або до правил, або до припущень, або до вимог. Аналіз віднесення поняття автономності (майнової відокремленості) до різних економіко-філософських категорій поданий у табл. 1.

Таблиця 1. Розкриття поняття автономності (майнової відокремленості) в економічній літературі

Назва	Категорія	Автори
Автономність (автономне) підприємство, господарська (економічна) одиниця, відокремленість (відокремлене підприємство), майнова самостійність, відокремленість майна, відокремленість економічних одиниць, окреме підприємство, визначеність господарського суб'єкта, юридична самостійність і незалежність підприємства господарююча одиниця, суб'єкт господарювання)	Вимога	Ю.А. Бабаєв
	Концепція	А.П. Бархатов, Р. Ентоні, Дж. Ріс
	Правило	П.С. Безруких
	Принцип	А.Н. Азріліян, Р.А. Алборов, Ю.А. Бабаєв, Л.М. Бурмістрова, В.В. Гливенко, С.Ф. Голов, В.П. Головізіна, І.Голочалова, С.К. Єгорова, В.І. Єфіменко, В.Е. Керімов, Л.П. Краснова, К.Д. Ларсон, О.В. Латипова, В.С. Лень, Ю.Д. Маляревський, С.М. Міщенко, Д. Міддлтон, В.Д. Пошиаров, М.Л. Пятов, В.І. Савич, Н.Г. Сапожнікова, Т.Н. Серікова, Я.В. Соколов, В.І. Стражев, Л.К. Сук, Н.М. Ткаченко, П.С. Тютонник, В. Цуркану, В.Т. Чає, Н.Т. Шалашова, А. Штаховські, І.І. Яремко, Н.М. Ярцева
	Принцип-припущення	Р.А. Алборов, М.І. Кутер
	Припущення	А.М. Андросов, В.П. Астахов, П.С. Безруких, А.В. Биков, І.І. Бочкарева, Е.В. Вакуліна, Н.Л. Вещунова, Л.Т. Гіляровская, В.В. Качалін, В. Кем, Н.П. Кондраков, Л.І. Кравченко, Н.Л. Маренков, М.Ю. Медведев, В.В. Палій, В.Ф. Палій, Л.М. Полковський, Л.Ф. Фоміна
	Постулат	В.В. Ковальов
	Умовність	Г.А. Велш, Д.Г. Шорт

Аналіз сутності поняття автономності підприємства в історичній ретроспективі дозволяє зробити висновок, що необхідність розмежування активів та зобов'язань підприємства і його власника було очевидним не завжди. Так, у XV ст. у своєму Трактаті "Про рахунки і записи" Лука Пачолі зазначає, що "майно підприємства та особисте майно власника підприємства представляють єдиний і неподільний комплекс." [9, с. 240] Це означає, що усі цінності, включаючи особисті речі власника і членів його сім'ї, повинні бути включені у систему бухгалтерських записів. Так само усі витрати та

доходи власника і його сім'ї повинні відображатися разом з фінансовими результатами підприємства. У своїх коментарях до Трактату проф. Я.В. Соколов зазначає, що з усього, про що писав Пачолі, можна зробити висновок про те, що майно завжди має свого власника. В бухгалтерському обліку показують не майно якоїсь абстрактної господарської одиниці, а майно суб'єкта господарювання. В епоху Середньовіччя

² Гіпотези – юр. умовне застосування правової норми, набуття будь-яких прав [5, с. 131].

бухгалтери не бачили різниці між тим, чи придбав господар коня для роботи на полі (в якості майна підприємства), чи для того, аби їздити на прогулянку (для особистого користування). Якщо певній особі належав будинок, автомобіль та фабрика і на усе це майно поширювалося право власності господаря, то цілком очевидно вважалася неподільність права власності між фабрикою та домашнім господарством. Тому Лука і керувався догматом³ про те, що "майно власника нероздільне". Цікаво, що ще у ХХ ст. А. Дюпон вважав, що Пачолі має рацію, а його критики помиляються [9, с. 240].

У середині ХІХ ст. ці погляди більшістю бухгалтерів були визнані хибними. Я.В. Соколов зазначає, що причиною такої зміни уявлень слугувала думка про те, що майно підприємства – це його актив, який формується для отримання прибутку. Отже, завжди є різниця між тим, чи витрачені гроші на ремонт крамниці або замиської вілли, на придбання товарів або, як пише Пачолі, якщо "під час прогулянки у тебе виникли якісь витрати" (глава 22) [9, с. 241].

Таким чином, з часом догмат нероздільності змінюється принципом майнової відокремленості. Вперше на необхідність відособлення майна, переданого підприємству для виробничого використання, від майна, призначеного для особистого користування, звернув увагу Ж. Саварі (1675 р.), виділивши інвентарний і конкурсний баланси. І. Ваньє (1840 р.) обґрунтував правило, покладене в основу принципу відособленого підприємства: бухгалтерський облік ведеться від імені фірми, а не власника, і, отже, власник відповідає по боргах фірми тільки в межах свого внеску [4, с. 96]. Усвідомлення необхідності організації обліку виходячи з принципу майнової відокремленості дозволило проводити фінансовий аналіз господарської діяльності підприємства, бачити, як формується його прибуток (збиток).

Окрім того, на появу принципу майнової відокремленості вплинуло поширення акціонерних товариств та товариств з обмеженою відповідальністю. Тільки розмежування майна підприємства від майна власника дозволило кредиторам побачити справжній обсяг засобів, на які вони (кредитори) мають право претендувати. Відповідно до догмату нероздільності капіталу фірми (K_a) рівний сумі $K_1 + K_2$, де K_1 – власний капітал самої фірми, а K_2 – особистий капітал власника. Натомість згідно з принципом майнової відокремленості у Головну книгу потрапляють не K_a , а лише K_1 , і, відповідно, $K_a > K_1$.

Последовне застосування принципу майнової відокремленості у ХХ ст. призвело до появи двох конкуруючих теорій витрат. Американський дослідник Х.Л. Гант, а слідом за ним міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), американські ГААП та сучасне вітчизняне облікове законодавство, витратами визнають лише ті затрати, котрі приносять дохід (задекларований принцип нарахування та відповідності доходів та витрат). Ті ж витрати, які не приносять доходів, розглядаються як втрати. Водночас на практиці зустрічаються випадки віднесення на витрати усього, що суб'єкт господарювання витратив на потреби свого підприємства або на свої власні.

Для уточнення сутності принципу автономності та виокремлення найвлучнішої назви розглянемо підходи вітчизняних та зарубіжних вчених до тлумачення даного поняття.

Принцип відокремленого майна (автономного, або цілісного, підприємства) проголошує юридичну самостійність економічного суб'єкта (організації) – першої особи по відношенню до його власника (другій особи). Ларіонов А.Д. зазначає, що майнова відокремленість полягає в тому, що майно та зобов'язання організації існують відокремлено від майна та зобов'язань власників цієї організації та інших організацій [5, с. 4].

За твердженням англійського дослідника Ф. Вуда, "бухгалтерський облік обмежений рамками підприємства і не поширюється на особисті засоби його власників".

Бухгалтерські звіти для господарських одиниць складаються окремо від бухгалтерських звітів пов'язаних з ними осіб. Майно і заборгованість підприємства перед третіми особами існують відособлено від майна і зобов'язань власника цього підприємства і інших підприємств. Таким чином, принцип відособленого підприємства дозволяє виявити його межі: територію, майно, банківські рахунки, агентські (всередині підприємства) та кореспондентські (зовнішні) зв'язки, користувачів бухгалтерської інформації. Бухгалтерський облік розглядається як інформаційна модель мікрорівня господарської одиниці (на рівні підприємства). Кутер М.І. підкреслює, що банківські рахунки організації (підприємства) та її власників відособлені і не перетинаються. Зобов'язання по боргах других осіб не повинні погашатися, а особисті потреби – задовольнятися за рахунок засобів першої особи [4, с. 96].

За словами Бабаєва Ю.А. принцип автономності передбачає, що та чи інша організація існує як єдина самостійна юридична особа; її майно суворо відокремлене від майна її співвласників, працівників та інших організацій. Дані бухгалтерського обліку представляють єдину систему, котра відповідає задачам управління майном, зобов'язанням і господарським операціям, що здійснюються підприємством у процесі його функціонування. Елементи обліку, що не здійснюють впливу на господарські процеси, вилучені із системи обліку як надмірні. У бухгалтерському обліку та балансі відображається лише майно, котре визнається власністю саме цієї конкретної організації [2, с. 18]. Таке пояснення вказує на зв'язок принципу автономності з вимогами цілісності та повноти відображення фактів господарського життя.

Принцип цілісності (майнової відокремленості) наводить О.В. Рожнова, згідно з яким підприємство слід розглядати як щось ціле, окреме від його власників [11, с. 45]. Особливо актуальним цей принцип автор вважає для малих підприємств, на яких до витрат на ведення справи можуть потрапляти витрати, понесені власником для особистих потреб, тобто до собівартості можуть включатися витрати, які повинні здійснюватися за рахунок прибутку після оподаткування доходів. Рожнова О.В., пояснюючи суть майнової відокремленості, вживає поняття цілісності, яке розглядається в інших джерелах як вимога до фінансової звітності або принцип ведення обліку, що визначає функціонування обліку як єдиної системи обробки інформації і підготовки звітів, що комплексно відображають господарську діяльність підприємства. Схожими є міркування Н.Г. Сафронової та А.В. Яцюк, котрі зауважують на принципі самостійності підприємства, який розкриває спосіб встановлення відповідності між цілісністю системи обліку і цілісністю підприємства як суб'єкта господарювання [12, с. 26]. Звертають увагу на юридичну самостійність підприємства по відношенню до свого власника також західні автори Б. Нідлз, Х. Андерсон та Д. Кондуелл [7, с. 480].

Відомий російський учений проф. Я.В. Соколов так пояснює сутність майнової відокремленості: активи та зобов'язання організації існують відокремлено від активів та зобов'язань власників цієї організації та активів і зобов'язань інших організацій. Іншими словами, організація, у якій ведеться облік, юридично самостійна по відношенню до свого (своїх) власників, тобто фірма як юридична особа суверенна по відношенню до свого власника [13, с. 30]. Власність фірми не є власністю її господаря, а власність господаря не є власністю фірми. З цього принципу слідує, що з практичної точки зору розрахункові рахунки власника та фірми повинні бути відокремлені, а відповідальність за зобов'язаннями один одного не повинна перетинатися, як, наприклад, з теоретичної точки зору, суму статутного капіталу можна розглядати як борг фірми її власнику.

Проф. В.В. Ковальов підкреслює важливість застосування принципу майнової та правової відокремленості [3, с. 168-169]. Вчений зауважує, що після свого створення фірма (суб'єкт господарювання)

³ Догмат – учення або положення, що приймається як незаперечна, вічна, незмінна істина для всіх часів та історичних умов

представляє собою відокремлений майново-правовий комплекс, вона юридично самостійна, суверенна у системі економічних відносин. Майно та зобов'язання фірми існують відокремлено від майна та зобов'язань як її власників, так і інших підприємств. Це має дуже важливе значення для формування у власників та контрагентів підприємства реального уявлення стосовно, по-перше, правочинності своїх вимог до даного підприємства і, по-друге, оцінки його майнового та фінансового стану. Зокрема, однією з ключових категорій у взаємовідносинах між підприємством, з однієї сторони, та кредиторами, з іншої сторони, є право власності. Це право означає абсолютну владу власника над річчю і виражається у сукупній наявності права володіння, користування та розпорядження даною річчю. У цій частині зміст принципу полягає у тому, що відповідно до закону будь-який актив, що вноситься у якості внеску до статутного капіталу, переходить у власність підприємства і, як правило, не може вимагатися власником, наприклад, у випадку його виходу зі складу засновників (власників). Власником усіх активів є саме підприємство, а його засновники мають право лише на відповідну частку в активах і прибутках залежно від майнової форми їх першочергового внеску у статутний капітал.

Можна навести й інші приклади значимості принципу з позиції його впливу на організацію та ведення обліку. Вони визначаються основною ідеєю суверенності, котра полягає у тому, що бухгалтерський облік на підприємстві ведеться від імені цієї фірми, а не від імені її власників. Тому, зокрема, борги та зобов'язання фірми ідентифікуються лише з нею і можуть поширюватися на її власників лише за певних умов, визначених законодавством та установчими документами.

Проаналізувавши тлумачення поняття автономності (майнової відокремленості, самостійності) підприємства, робимо висновок, що найдоцільніше у даному контексті вживати назву "принцип відокремленості", що вказує на чітке визначення територіальних та правових меж підприємства, відокремлення його майна та зобов'язань. Водночас поняття автономності відсутнє у економічних та тлумачних словниках української мови. Натомість наявне "автономія" означає самоуправління, форму організації управління територіями, підприємствами, за якої вони володіють значними правами і можливостями самостійного прийняття господарських рішень. Отже, робимо висновок про доцільність вживання поняття відокремленості у якості принципу організації бухгалтерського обліку.

Варто зауважити, що принцип відокремленості не суперечить вітчизняному законодавству. Зокрема, ст. 42 Господарського кодексу України визначає, що "підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку". А відповідно до ст. 55 ГКУ "суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством".

Законодавче закріплення відокремленості майна у нормативному документі вищого рівня (ГКУ) наштовхує на думку про недоцільність повторного декларування принципу відокремленості у законі "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" та у П(С)БО 1. Так, у Законі Угорщини "Про систему бухгалтерського обліку", який у параграфах 14-16 містить перелік визначальних засад організації та ведення бухгалтерського обліку, не згадується про розмежування майна власника та майна підприємства. Однак на практиці дотримання принципу відокремленості є очевидним та обов'язковим для усіх суб'єктів господарювання.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

В ході дослідження нами було доведено необхідність дотримання принципу відокремленості підприємства, який полягає у тому, що активи та зобов'язання підприємства існують відокремлено від активів та зобов'язань власників цього підприємства та активів і зобов'язань інших підприємств. Цей принцип є однією з фундаментальних засад організації бухгалтерського обліку. Водночас, законодавче закріплення даного принципу є зайвим, натомість слід приділити більше уваги вивченню принципів як основи методики бухгалтерського обліку при підготовці фахівців з обліку у вищих навчальних закладах.

Список використаної літератури:

1. *Астахов В.П.* Теория бухгалтерского учета. – М.: "Экспертное бюро-М", 1997. – 351 с. 2. *Бабаев Ю.А.* Теория бухгалтерского учета: учебник / Ю.А. Бабаев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 304 с. – С. 18 3. *Ковалев В.В.* Финансовый учет и анализ: концептуальные основы / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 720 с. – С. 168-169 4. *Кутер М.И.* Теория бухгалтерского учета: Учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 592 с. – С. 96 5. *Ларионов А.Д.* Бухгалтерский учет: учебник / А.Д. Ларионов, В.А. Ерофеева, Ж.Г. Леонтьева, П.А. Станков. – под. ред. А.Д. Ларионова. – М.: "Проспект", 1998. – 392 с. – С. 4. 6. *Луговской Д.В.* Учетная политика – инструмент формирования бухгалтерской информационной модели экономического субъекта: Дис. к.э.н.: 08.00.12. – Краснодар, 2001. – 178 с. 7. *Нидлз Б., Андерсон Х., Колдуэлл Д.* Принципы бухгалтерского учета / Под ред. Я.В. Соколова. – 2-е изд. – М.: Финансы и статистика, 1994. – 496 с. – С. 480. 8. *Нимчинов П.П.* Общая теория бухгалтерского учета / П.П. Нимчинов. – К.: Вища школа, 1977. – 240 с. – С. 3 9. *Пачоли Л.* Трактат о счетах и записях / Под ред. Я.В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 368 с. 10. *Петрук О.М.* Принципы і правила в регулюванні бухгалтерського обліку // Вісник ЖІТІ. Економічні науки. – 2002. – № 20. – С. 212-217. 11. *Рожнова О.В.* Международные стандарты бухгалтерского учета и финансовой отчетности: Учебное пособие. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: "Экзамен", 2005. – 320 с. – С. 45. 12. *Сафронова Н.Г., Яцюк А.В.* Бухгалтерский финансовый учет: Учеб. пособие. – М.: ИНФРА-М; Новосибирск: Сибирское соглашение, 2003. – 527 с. – С. 26. 13. *Соколов Я.В.* Бухгалтерский учет и аудит: современная теория и практика. Учебник для магистров всех экономических специальностей / под ред. Я.В. Соколова, Т.О. Терентьевой. – М.: ЗАО "Издательство "Экономика", 2009. – 438 с. – С. 30 14. *Терентьева Т.О.* Современные принципы бухгалтерского учета в свете эволюции учетных парадигм. Дис. канд. экон. наук: 08.00.12 / Санкт-Петербургский государственный университет. – С-Пб., 2002. – 177 с. 15. *Финансовый учет: ученик / Под ред. В.Г. Гетьмана. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Финансы и статистика, 2004. -784с. – С. 9 16. Хмелевська А.В.* Дослідження креативного обліку як напрямку творчого розвитку бухгалтерського обліку // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2003. – № 5. – Ч. 2, Т. 1. – С. 23-28.

ГЕОРГІЄВА Надія Іванівна – магістрант Житомирського державного технологічного університету

Наукові інтереси:

- розвиток принципів бухгалтерського обліку;
- проблеми теорії бухгалтерського обліку